

Da Wilhelm Reich og psykoanalysen kom til Norge

Håvard Friis Nilsen

Du må ikke sove. Wilhelm Reich og psykoanalysen i Norge

Oslo: Aschehoug, 2022

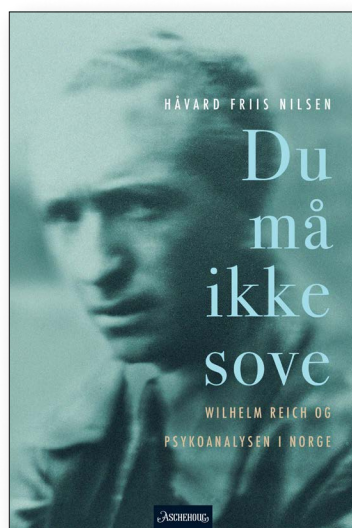
572 s.

ISBN 9788203291340

Michael 2023; 20: 97–9.

I en uvanlig medrivende utgivelse har historikeren Håvard Friis Nilsen skrevet om en spennende periode i norsk åndsliv. Boken om da psykoanalysen kom til Norge, gir et innblikk ikke bare i *hva* som skjedde *når*, men kaster også et godt lys over *hvordan* ting skjedde. Friis Nilsen har brukt et rikt kildemateriale og har hatt tilgang til også nye kilder. Det har blitt en fengslende historie om en begivenhetsrik tid.

Den norske historien presenterer oss for de unge legene Nic Waal, Trygve Braatøy og Karl Evang, forfatterne Sigurd Hoel og Arnulf Øverland, brødrene Kristian og Harald Schjelderup og andre sentrale aktører som Ola Raknes og Aadel Bülow-Hansen. Parallelt med, og etter hvert innvevd i, denne historien møter vi Wilhelm Reich (1897–1957). Reich kom såret fra første verdenskrig og begynte på medisinstudiet i Wien. Allerede som student ble han interessert i psykoanalysen. Hans skarpe og kreative hjerne gjorde at han raskt kom med viktige og innsiktsfulle bidrag til det relativt nye faget. Han ble Sigmund Freuds (1856–1939) favoritt, fortrolige og nære kollega. Men snart dukket det opp små tegn på at Reich ikke beveget seg på den smale veien som mesteren la for sitt virke. Vi følger

reisen fra overraskelse, skepsis, avstandstagning og fordømmelse, og til slutt til mistenkeliggjøring, konspirering, eksklusjon og utfrysning. Sentralt i prosessen sto Freuds datter Anna (1895–1982) og Freuds våpendrager og biograf, den psykoanalytiske foreningens formann, Ernest Jones (1879–1958).

Som analytiker fulgte Reich først med hovedstrømningen, men med tiden fikk han ideer som først ble oppfattet som avvikende og som etter hvert *var* klart avvikende. Samtidig beskriver forfatteren utviklingen fra den livsbejaende, produktive og sjarmerende Reich til en vrien, konfliktsøkende og delvis paranoid mann. Med oss på veien får vi forståelsen av tilblivelsen av og genialiteten til bøkene *Fascismens massepsykologi* og *Karakteranalyse*, som begge (!) kom i 1933. Disse verkene står seg godt i ettertid. Reich var opptatt av Freuds teorier om libido-energi. Han oppfattet denne energien, som han kalte orgon, ikke bare som seksuell, men som en generell livskraft som eksisterte overalt.

Reichs tid i Norge, fra 1934 til 1939, vies spesiell oppmerksomhet, selv om han hadde innflytelse på den norske bevegelsen både før og etter. Her beskrives de nokså tvilsomme vitenskapelige undersøkelsene av Reichs etter hvert luftige teorier. Det dreide seg om måling av hudledning i erogene soner hos innadvendte, angstfylte pasienter, ofte med schizofreni, sammenlignet med friske, utadvendte personer, og om løsningen av kreftens gåte og undersøkelse av de såkalte bionpreparatene. Disse, med dagens øyne, uvitenskapelige forsøkene beskrives med pietet, og leserne får en forståelse for at det Reich faktisk forsøkte var å få vitenskapen *inn* i psykoanalysen. Han mente at dette måtte gjøres ved å se sammenhengen mellom de psykologiske fenomenene som psykoanalysen beskrev og forsøk som involverte det autonome nervesystemet. Da var det naturlig å gå etter det seksuelle. Her makter forfatteren å ikke latterliggjøre, slik mange har gjort. Friis Nilsen trekker også forbindelseslinjer til dagens forståelse og gir faktisk Reich rett i noen av ideene.

Dette må ha vært en krevende bok å skrive. Forfatteren har måttet balansere ulike meninger og syn på hendelsesforløpet. Både forestillinger og følelser var sterke. Folk var personlig investert i sine posisjoner og sin fortolkning av hva som skjedde og hvorfor. Det var analyser og politiske standpunkter, skjebneavgjørende private valg og livsendrende personlige beslutninger, allianser og motsetninger. Bakteppet var en dramatisk mellomkrigstid, med kommunismens og nazismens framvekst, antisemittisme og et ungt fag i emning. Kunne og burde politiske ideer forenes med psykoanalysen eller var det virkeligheten som tvang seg på og nødvendiggjorde et politisk engasjement? Var sentrale psykoanalytikers forsøk på å holde seg utenfor politikken feighet i en situasjon som krevde det motsatte? For-

fatteren har også måttet balansere detaljrikdom og sitater med sammenfatninger for å gjøre dette til en lesbar tekst. Han er distansert nok til å ikke kjøpe alle standpunkter, men nær nok til å formidle forståelse for folks posisjon. Det hjelper selvsagt at Friis Nilsen skriver godt og engasjerende. Det er sjelden en så tykk bok er så vanskelig å legge fra seg.

Boken kan varmt anbefales til alle som er interessert i historie eller politikk, til folk som driver eller har drevet terapi, har lest forfattere fra det forrige århundre eller har levd på den tiden. Det skulle være de fleste.

Jørgen G. Bramness

JorgenGustav.Bramness@fhi.no

Jørgen G. Bramness er seniorforsker ved Folkehelseinstituttet og professor i psykiatri ved UiT – Norges arktiske universitet.